

Milyen a teendő?

" A cselekvésért - a cselekvésről".

" A rossz szociális lelkiismeret azon elkötelezett... fiatalok sajátja, akik forradalmárként akarnak élni és gondolkodni, s akik úgy érzik, reformok útján járó, " konszolidációs" politikát folytató társadalmunkban nincs terünk, lehetőségünk forradalmi énjünk megvalósításához." - mondja az egyik hozzászóló / Huszár Tibor/ abban a vitában, amelynek már fél éve ad helyet legfiatalabb művelődéspolitikai lapunk, a Kritika / 3. 4. 5. 6. 8. sz./.

Miért érdemes odafigyelni az elhangzó érvekre és ellenérvekre, miért fontos megismerni ezt a párbeszédet, miért érdekelnek bennünket különösen a megfogalmazott gondolatok?

Mindenekelőtt a téma közelsége, időszerűsége, elevensége miatt. A vitaindító cikk eredetileg az ELTE BTK-i KISZ szervezetének Kari Híradójában jelent meg III. IV. éves bölcsészekből. A gondolatokat ébresztő esemény egy disszonáns befejezést nyerő KISZ Program megvalósítása volt. Egyik másodéves alapszervezet elhatározta, hogy - erejükhez mérten - kiegészítik a rosszul felszerelt kollégiumok egyikének könyvtárát / Hasonló akció Karunkon is volt/. A helyszínen arra döböntek rá, hogy a látottak felülmúlták elképzeléseiket, a helyzet sokkal rosszabb a vártnál, hogy mennyire kevés amit így tettek: a probléma addig nem oldódik meg, amíg " széleskörű, önkéntes mozgalom nem indul a helyzet javítására".

A példából gyorsan kinőtt az általánosítás: a cselekvés lehetőségeit kell vizsgálni, " mikor forradalmi a cselekvés napjainkban Magyarországon?" Fel kell tennünk kérdéseinket napjaink kidolgozatlan forradalmiságkonceptiójával kapcsolatban."

Negatív következetesség?

A frontok kialakultak, a Kritika ezévi 3. száma egyszerre hozza le a Kari Híradó cikkeit és ezek bírálatát Huszár Tibor az ELTE szociológiai tanszékének vezetője tollából. Az egyetemisták álláspontja a már korábban kialakult, ún. " negatív program" elvében kristályosodott ki: " negatív programon" olyan törekvés értendő, amely egyrészt tisztában van saját tevékenysége mozgáslehetőségeivel, és korlátaival, azaz negativitásával; másrészt lehetőség szerint nem tűz ki és nem hajt végre olyan programokat, amelyeknek az az egyetlen funkciójuk, hogy a KISZ tagság zömében a társadalmi cselekvés illúzióját keltsék fel, az ilyen programok elől elzárkózik, a hozzájuk való viszonya tehát negatív. " Ezt az állásfoglalást Huszár Tibor úgy értékeli, hogy társadalmi cselekvésre nem látnak teret, s valós esélyt, s ezért egyben következetesek a negatívításban. Szellemi készenlétüket konzerválni akarják olyan időkre, melyek reformista ellenzékéeként sem akarnak kiegészítő részei lenni." Ezzel polemizálva jelenik meg a következő számban: " A negatív program nem jelent szembenállást, negatív hozzáállást mindenfajta tevékenységhez, hanem csak bizonyos jellegűekhez. Olyanokhoz, amelyek nem lényegükben, csak fel-

színükön politikusak, amelyek azt állítják magukról, hogy politikusak, másközben nem azok, nem vallják be egyébként nem minden esetben elítélendő nem-politikus voltukat. A negatív program tehát tiltakozik bizonyos fajta hazug tevékenység ellen, s a társadalomhoz való hozzáállása alapvetően pozitív."

Érvükkel szembeni álláspontok többsége a forradalmiságnak a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodását abban látja, hogy a tágabb értelmű / nem csak politikai, hanem gazdasági-kulturális / forradalomhoz kapcsolódó, és a fejlődést elősegítő magatartás "ma mindenekelőtt a szakértelem, a pontos helyzetismeret, a jól megszervezett munka, vagy a cselekvés a rossz helyzet megváltoztatásáért." A forradalmiság az apró egyéni cselekvésekben objektivizálódik igazán.

Kockázat?

Ennyire egyszerű lenne a dolog? - kérdezzük, és kérdezi is T. Kardos Ferenc, majd ironikusan így folytatja: "Hurrá! Kár tovább vitatkozni: több millió forradalmár él az országban. Vagy a lécs alacsony? Forradalmi cselekvés és társadalmilag hasznos cselekvés egyenlők? Ne jártassuk le ezt a szép szót: forradalmi... Felesleges tehát forradalminak titulálni csupán azért, mert a kötelességét teljesíti." A forradalmi cselekvés kritériumait úgy igyekszik meghatározni, hogy a szocialista és kapitalista viszonyok közöttit hasonlítja össze:

"- Azonos a c é l ; a szocialista társadalom megvalósítása.

- Azonos a l á z a d á s mindazon erők ellen, amelyek ezt akadályozzák.

- A fentiekből következik, hogy a cselekvése n e m munka hanem h a r c , melyben szövetségesekre van szüksége.

- Harca k o c k á z a t o k k a l jár.

És mi a különbség?

- Kapitalista viszonyok között a forradalmár cselekvése a fennálló társadalom el l e n irányul.

- A szocialista társadalomban ugyanez a cselekvés a fennálló társadalom é r d e k é b o n történik." / Kiemelés tőlem; RB./

A végső következtetés: "Szocialista viszonyok között tehát nem keresni kell a forradalmi cselekvés lehetőségeit, mert ilyet találni nem lehet. Forradalmi helyzetbe kerültünk azonban, ha közösségi célokért tevékenykedve egyszer csak "kockázatszagot" érzünk. Tehát világos lesz előttünk, hogyha ezt a cselekvésünket tovább folytatjuk megüthetjük a bokánkat.

Nos itt dől el, hogy valaki forradalmár-e vagy sem. Ha folytatja cselekvését, ez a cselekvés már forradalmi harc lesz...
... A szocialista társadalomban a forradalmi cselekvés színtere is megváltozott. Áttevődött a makrotársadalomról a társadalom kisebb egységeire és mikroszociológiai szinten, munkahelyen, iskolában, alapszervezetekben folyik" / 8. sz. 18-19. oldal.

színükön politikusak, amelyek azt állítják magukról, hogy politikusak, miközben nem azok, nem vallják be egyébként nem minden esetben elítélendő nem-politikus voltukat. A negatív program tehát tiltakozik bizonyos fajta hazug tevékenység ellen, s a társadalomhoz való hozzáállása alapvetően pozitív."

Érvükkel szembeni álláspontok többsége a forradalmiságnak a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodását abban látja, hogy a tágabb értelmű / nem csak politikai, hanem gazdasági-kulturális / forradalomhoz kapcsolódó, és a fejlődést elősegítő magatartás "na mindenekelőtt a szakértelem, a pontos helyzetismeret, a jól megszervezett munka, vagy a cselekvés a rossz helyzet megváltoztatásáért." A forradalmiság az apró egyéni cselekvésekben objektivizálódik igazán.

Kockázat?

Ennyire egyszerű lenne a dolog? - kérdezhetjük, és kérdezi is T. Kárdos Ferenc, majd ironikusan így folytatja: "Hurrá! Kár tovább vitatkozni: több millió forradalmár él az országban. Vagy a lécs alacsony? Forradalmi cselekvés és társadalmilag hasznos cselekvés egyenlők? Ne jártassuk le ezt a szép szót: forradalmi... Felesleges tehát forradalmi titulálni csupán azért, mert a kötelességét teljesíti." A forradalmi cselekvés kritériumait úgy igyekszik meghatározni, hogy a szocialista és kapitalista viszonyok közöttit hasonlítja össze:

"- Azonos a c é l ; a szocialista társadalom megvalósítása.

- Azonos a l á z a d á s mindazon erők ellen, amelyek ezt akadályozzák.

- A fentiekből következik, hogy a cselekvése n e m munka hanem h a r c ; melyben szövetségesekre van szüksége.

- Harca k o c k á z a t o k k a l jár.

És mi a különbség?

- Kapitalista viszonyok között a forradalmár cselekvése a fennálló társadalom el l e n irányul.

- A szocialista társadalomban ugyanez a cselekvés a fennálló társadalom é r d e k é b o n történik." / Kiemelés tőlem; RB./
A végső következtetés: "Szocialista viszonyok között tehát nem keresni kell a forradalmi cselekvés lehetőségeit, mert ilyet találni nem lehet. Forradalmi helyzetbe kerülünk azonban, ha közösségi célokért tevékenykedve egyszer csak "kockázatszagot" érzünk. Tehát világos lesz előttünk, hogyha ezt a cselekvésünket tovább folytatjuk megüthetjük a bokánkat.

Nos itt dől el, hogy valaki forradalmár-e vagy sem. Ha folytatja cselekvését, ez a cselekvés már forradalmi harc lesz...
... A szocialista társadalomban a forradalmi cselekvés színtere ismegváltozott. Áttevődött a makrotársadalomról a társadalom kisebb egységeire és mikroszociológiai szinten, munkahelyen, iskolákban, alapszervezetekben folyik" / 8. sz. 18-19. oldal.

A mindennapok forradalmisága.

A vita minden bizonnyal folytatódni fog, esetlek kiis bővül / a szept. 16-i Népszabadságban közölt, Király István Akadémikussal folytatott beszélgetésben hangzott el: " ;;; most fejeztem be egy tanulmányt a mindennapok forradalmiságáról; mint tanár már régen nyomon követtem azt a polémiát, amely mostanában a mai forradalmiság problémáiról folyik, - főleg fiatalok között" /, de a gondolatok bizonyos összegezése és általánosítása már most is lehetséges.

Legtágabb összefüggéseibe helyezve a problémát a társadalmi mozgás tendenciáihoz való viszonyát kell tisztázni. Minden fejlődés magába foglalja az evolúciót és a revolúciót. A dolgok megváltozásának jellege saját belső tulajdonságainak viszonyától, ill. ezek megváltozásától függ. Ha a változás a dolog lényegi keretén belül maradva mennyiségi fokozatos- ságot jelent, akkor az evolucionista fejlődés szükségszerűen lassabb utját jelzi. Ennek meghatározott szintjének elérésétől, és folyamatának megszakadásától függ a minőségi változás kezdete és módja.

Igy nem lehet elfogadni a vitában szereplő " hiányzó forradalmiság" sem az " állandó forradalmiság" elveket. A történelmi fejlődés egyes részeinek vizsgálatakor is érvényes az összefüggésekben objektíve adott vonatkozási-érvényességi különbségek figyelembevételének mellőzhetetlensége / a totalitás-konkrétság viszonyából kiindulva/. A kapitalizmus-szocializmus világméretű harcának viszonylatában a szocialista gazdasági-politikai-kulturális viszonyok kialakítása forradalmi jellegű feladat. Ennek egy kisebb szakaszát kiragadva azt látjuk, hogy a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet - ebben a totalitásban - evolucionista formájú fejlődés. A kapitalizmus megdöntése, a politikai hatalomnak a munkásosztály részéről való megragadása forradalom, de a konszolidációs helyzet békés építőmunkája evolúció / ez a kettő az előző vonatkozásban együtt forradalmi/. De ebben az evolúcióban is szükségképpen léteznek a dolgok tartalmát alapvetően megváltoztató jelenségek, hogy csak az utóbbi 10 év eseményeire gondoljunk, ilyen volt a falvak szövetkezetesítése, és az új gazdasági mechanizmus / ami utóbbi a szocializmus alapelveihez képest csak a gazdaságirányítási rendszer reformja volt/. A folyamatok milyensége szerint dönthető el azoknak a magatartásoknak a jellege / evolucionista vagy revolucionista minősége /, amelyekben a tendenciák konkretizálódnak és megjelennek.

Véleményem szerint ebben az irányban lehetne a vita megoldását keresni, a fenti gondolatok helytelenségét vagy érvényességét az álláspontok későbbi tisztulása fogja eldönteni.

Révész Béla
III. évf.